

того оцінка показань свідка має знаходити своє відображення в підсумкових документах так як показання свідка, як джерело доказів, подане особою яка не має у провадженні жодного інтересу.

Суттєва прогалина у новому КПК стосується ролі адвоката при захисті свідка. У чинному Кодексі цьому присвячено чимале місце, зокрема закріплено присутність на допиті та інших слідчих діях, у яких бере участь свідок. І це важливо, адже коли адвокат розумів, що фактичні обставини у справі можуть бути використані для кримінального переслідування свідка, його сім'ї чи близьких родичів – мав право надавати свідку в присутності слідчого консультації. Як і ставити запитання, для уточнення і доповнення відповідей свідка.

Відсутні в новому КПК і зазначення права заперечувати проти незаконних дій слідчого щодо порядку проведення ним допиту чи інших слідчих дій. І справді, як бути, коли адвокат із характеру і змісту питань зрозуміє, що свідка будуть допитувати як підозрюваного? За чинним КПК він вправі оскаржувати такі дії слідчого. Однак у новому Кодексі це не передбачено.

Слід зазначити, що вдосконалення процесуального становища свідка є необхідним чинником саме в інтересах слідчої та судової практики оскільки стимулюватиме активне, сумлінне виконання ним своїх обов'язків.

Отримуючи показання свідка, в обов'язковому порядку, особа, яка проводить допит, повинна враховувати моральний аспект проведення слідчої (розшукової) дії, а також вікові та індивідуально-особистісні чинники, які впливають на сприйняття особою тих обставин, які мають значення для встановлення істини у кримінальному провадженні і є предметом показань свідка.

Нове кримінальне процесуальне законодавство чітко визначає права свідка та його обов'язки, але на ряду з цим відсутній процесуальний порядок дій у випадку порушення прав свідка як суб'єкта процесуальних відносин. Так, згідно з положеннями ст. 69-1 КПК (в ред. 1960 року), свідок мав право подавати скарги на дії слідчого, як приклад: оскаржити незаконні дії слідчого під час допиту свідка. Проте, згідно ст. 66 нового КПК (Права та обов'язки свідка) такого права свідок тепер позбавлений.

Таким чином, новий КПК України фактично суттєво обмежив, а в даному випадку і позбавив осіб ефективного засобу юридичного захисту від протиправних рішень, дій та бездіяльності сторони обвинувачення.

ПОРЯДОК ОБМЕЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ В ХОДІ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Клим А.І., курсант ФПС ННІПФЕКП НАВС

Права і свободи людини - одна з найактуальніших тем, що вже довгий час досліджується філософами, юристами, політологами. У поняття прав людини різні вчені й зараз вкладають неоднаковий зміст. Але саме в їхньому визнанні й забезпеченні з боку держави криється одна з найважливіших умов розвитку суспільства й кожної особистості окремо. Головна вимога забезпечення конституційних прав людини - дотримання принципу, за яким в усіх діях щодо людини та громадянина, незалежно здійснюються вони державними чи приватними установами або посадовими особами, першочергова увага приділяється охороні та захисту інтересів і потреб людини.

Особисті права та свободи людини та громадянина закріплені у відповідних статтях Конституції України:

- право на життя (ст. 27 Конституції України);
- повага до честі та гідності (ст. 28 Конституції України);
- недоторканність особистості (ст. 29 Конституції України);
- свобода (ст. 29 Конституції України);
- недоторканність житла (ст. 30 Конституції України);
- право на приватну власність (ст. 41 Конституції України);
- право на захист свого та інших людей життя і здоров'я від протиправних посягань (ст. 27 Конституції України);

охорона законом особистого та сімейного життя (ст. 32 Конституції України);

таємниця листування, телефонних розмов та телеграфних повідомлень (ст. 31 Конституції України);

право на судовий захист та оскарження свого затримання (ст.ст. 29, 32 Конституції України).

Проте, існують випадки коли держава чи її органи змушені обмежувати конституційні права людини задля безпеки суспільства. Одним з таких, зокрема, є проведення негласних слідчих (розшукових) дій в рамках кримінального провадження.

Поняття негласних слідчих (розшукових) дій, підстави та порядок їх проведення передбачений главою 21 Кримінального процесуального кодексу (далі КПК) України.

Негласні слідчі (розшукові) дії — це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню, за винятком випадків, передбачених КПК. Негласні слідчі (розшукові) дії проводяться виключно для розслідування тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень, якщо відомості про злочин та особу, неможливо отримати в інший спосіб. Рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій приймає слідчий, прокурор, а у випадках, передбачених КПК, — слідчий суддя.

Чинний КПК передбачає наступні види негласних слідчих (розшукових) дій, які обмежують конституційні права людини:

втручання у приватне спілкування:

аудіо-, відеоконтроль особи;

арешт, огляд і виїмка кореспонденції;

зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж;

зняття інформації з електронних інформаційних систем;

обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи;

спостереження за особою, річчю або місцем.

Негласні слідчі (розшукові) дії, які обмежують конституційні права людини, проводяться на підставі ухвали слідчого судді, постановленої за клопотанням керівника відповідного оперативного підрозділу або його заступника, погодженого з прокурором.

Особи, конституційні права яких були тимчасово обмежені в ході проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а також підозрюваний, його захисник мають бути письмово повідомлені прокурором або за його дорученням слідчим через 12 місяців від моменту закінчення їх проведення, але не пізніше направлення провадження з обвинувальним висновком. Конкретний час повідомлення визначається із урахуванням наявності чи відсутності загрози для досягнення мети досудового розслідування, суспільної безпеки, життя або здоров'я осіб, які причетні до проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Якщо протоколи про проведення негласних слідчих (розшукових) дій містять інформацію щодо приватного (особистого чи сімейного) життя інших осіб, захисник, а також інші особи, які мають право на ознайомлення з протоколами, попереджаються про кримінальну відповідальність за розголошення отриманої інформації щодо інших осіб.

В положеннях КПК України зазначено загальний порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Детальніше ж така діяльність оперативних підрозділів регламентується Спільним наказом Генеральної прокуратури України, МВС України, СБУ, Міністерства фінансів України, Адміністрації державної прикордонної служби України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5 «Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні».

Так, відповідно до вищезазначеної Інструкції процесуальними документами щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій є постанови, клопотання, доручення, протоколи уповноваженого співробітника (працівника) оперативного підрозділу, слідчого, прокурора, а також ухвали слідчого судді. Клопотання слідчого, прокурора слідчому судді про дозвіл на проведення

негласної слідчої (розшукової) дії повинне відповідати вимогам, зазначеним у ст. 248 КПК України, та матеріалам кримінального провадження, які надаються лише на вимогу слідчого судді для підтвердження необхідності проведення негласної слідчої (розшукової) дії. У постанові про прийняття рішення щодо проведення негласної слідчої (розшукової) дії та у клопотанні до слідчого судді про дозвіл на проведення такої слідчої дії зазначається строк її проведення. Строк визначається залежно від виду конкретної дії, необхідності отримання відомостей одноразово чи протягом певного часу, у межах, визначених ст.ст. 246, 249 КПК України. Порушення цих строків є недопустимим.

Кожний протокол про результати проведеної негласної слідчої (розшукової) дії з додатками не пізніше 24 годин після його складання передається прокурору, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва.

У разі використання для доказування результатів негласних слідчих (розшукових) дій можуть бути допитані особи, з приводу дій або контактів яких проводилися такі дії. Такі особи повідомляються про проведення негласних слідчих (розшукових) дій тільки щодо них у такій самій строк, і в тому обсязі, який зачіпає їх права, свободи чи інтереси (ст. 256 КПК України). У разі вилучення речей чи документів прокурор при направленні повідомлення повинен з'ясувати, чи бажає власник їх повернути. При цьому враховується необхідність забезпечення прав та законних інтересів особи, а також запобігання завданню шкоди кримінальному провадженню (коли речі чи документи є речовим доказом у кримінальному провадженні, у разі виявлення предметів, заборонених до обігу).

Таким чином, права, свободи й обов'язки людини й громадянина, закріплені в Конституції України, їх широта, реальність, гарантованість виражають не тільки фактичний та юридичний статус особи у суспільстві, а й суть діючої в країні демократії, соціальні можливості, закладені в самому суспільному ладі. Вони - показники зрілості суспільства, його досягнень, своєрідна «візитна картка». Увесь арсенал громадянських, економічних, соціальних, політичних і культурних прав, свобод та обов'язків має служити дальшому розвитку демократії й соціальному прогресу України.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ПІДОЗРЮВАНОВОГО НА ДОСУДОВОМУ СЛІДСТВІ

Кирдан Б.В., курсант ФПФПС ННПФПСКМ НАВС

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, професор кафедри досудового розслідування ННПФПСКМ НАВС Іерусалимов І.О.

За період дії Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), значення цього Закону переоцінити, оскільки саме він визначає фактично новий порядок кримінального провадження на території України та повинен, передусім, забезпечити охорону прав і та законних інтересів, як фізичних, так і юридичних осіб, а також швидке і повне розкриття злочинів, викриття винних та забезпечення правильного застосування Закону з тим, щоб кожний, хто вчинив злочин, був притягнутий до відповідальності і жоден невинний не був покараний.

Не зважаючи на свої завдання КПК дійсно містить значну кількість прогресивних положень, які могли б поліпшити стан дотримання прав та свобод як потерпілих, так і підозрюваних та обвинувачених. При цьому, значна частина положень КПК в багатьох випадках не тільки звужує обсяг існуючих уже прав в учасників процесу (звичайно, це не стосується сторони обвинувачення), що є прямим порушенням вимог ст. 22 Конституції України, відповідно до якої при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод, але і прямо суперечить їй. Це, в першу чергу, обумовлюється тим, що Кодекс фактично публічно не обговорювався ні науковцями, ні серед практикуючих правників, а рекомендації які були ними надані не використовувались. Тому хотілось би звернути увагу на